

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 15. novembra 1876.

Obseg: Kaj je z mravljami? — Se li more meriti čebelarstvo z nepremakljivim satovjem s čebelarstvom s premakljivim satovjem? — Kmetijski zgodovinski spomini vsega sveta vredjeni po mesecih. (Dal.) — Tajnocvêtké (kryptogami) ob potu od Poženka na Šent-Ursko goro. — Postava zoper pijančevanje. — Popotne črtice. (Dalje.) — Govor grofa Hohenwarta v zbornici poslancev 4. nov. o razpravi ministerstvenega odgovora na interpelaciji o Turških zadevah. — Sodba večne pravice. (Dalje.) — Naši dopisi. — Novičar.

VABILO

gospodom družbenikom c. k. kmetijske
družbe Kranjske

v občni zbor v Ljubljani

22. novembra 1876.

(Zbor je v dvorani mestne hiše in se začne
ob 9. uri dopoldne.)

Program obravnave:

1. Začetni govor predsednikov.
2. Poročilo o delovanju glavnega odbora.
3. Predlog družbenega računa za leto 1875. in proračuna za leto 1877.
4. Poročila in predlogi podružnic in predlogi posameznih družbenikov, gledé na §. 19 družbenih pravil.
5. Poročilo o oskrbovanju družbenega vrta.
6. O potrebi deželne postave za povzdigo živinoreje o tem oziru, da bi se le licencirani junci smeli za pleme rabiti.
7. O gozdnih in pašnih razmerah v okraji Radoljškem.
8. Želje o vspešnem obdelovanju močvirja in odstranjenju poglavitnih zaprék.
9. Volitev 4 udov glavnega odbora.
10. Volitev častnih in dopisovalnih družbenih udov.

Glavni odbor c. k. Kranjske kmetijske družbe.

V Ljubljani 5. novembra 1876.

Karol baron Wurzbach S. P.,

prvosednik.

Dr. Janez Bleiweis S. P.,

tajnik.

Gospodarske stvari.

Kaj je z mravljami?

Mravlje so le malokaterikrat na dnevnem redu v kmetijskih časnikih, pa še takrat se jim večidel krivica godi, kajti štejejo se brez izjeme med škodljivo žival. To pa ni res!

Kmetijstvo ima res silno veliko sovražnikov. Gosenice, poljske miši, žužeki, uši, bolhe in cel regiment družega mrčesa poškoduje in vničuje, kar je kmet s potom na obrazu sejal ali sadil. In, žalibog, da nimamo zdatnih pomočkov zoper te sovražnike, — najbolje preganjalce teh sovražnikov pa neumni človek sam preganja, lovi in mori — in to so tiči, in da v tičnike zaprte dobrotnike redi, poklada jim mravljinajajca; s tem pa dvojno hudodelstvo ob enem doprinaša!

Mravljinajajca, ki jih na sejmu na prodaj imajo, so lučinke ali zaléga gozdnih mravelj, gozdne mravlje pa — tako piše učeni dr. Hamm — v časniku Tirolske družbe kmetijske — so neprecenljive prijateljice gozdov. Sploh tudi druge mravlje s tem, da lažijo po sladkih rečéh, niso tako silno škodljive, kakor navadno ljudje mislijo; gotovo pa je, da gozdne ali rujavo-rdeče mravlje so kmetijstvu velike dobrotnice. One se živijo od zapljevokov, gosenic, žužkov itd. Kjer jih je v gozdu veliko, ondi more drevje le zarad posebnih okoliščin škodo trpeti od lubadarja, gosenic in družega mrčesa; kajti znane so mravlje kot najpredrnejše, najkrvoločnejše in najpožrešnejše morivke vsega živalstva; one ne morijo samo živali zato, da jih snedó, ampak večkrat tudi le zato, da jih pokončajo. Mnogokrat se bojujejo same med seboj grozovito, in se lotijo veliko večé živali, kakor so one same, in jo zmagajo, ker z združeno močjo in v veliki množini planejo nad njo. Že Aenea Silvij jih je zato po pravici imenoval „tigre med žužekami“, ki morijo, če tudi niso lačne, in domu vlečejo, kar so zgrabile.

Gozdne mravlje so tedaj gozdom neprecenljivo koristne; one čedijo gozde vsega škodljivega mrčesa in so take neutrudljive policajke v gozdu, da se oni mrčes nikoli ne more presilno pomnožiti. Umni gozdnar jih po takem ceni kot svoje najbolje prijateljice in jih nikoli ne preganja. Žalibog da pa je malo tacih gozdnarjev, ki bi poznali natoro mravelj, ali pa da je dosti tacih, ki so prenečimurni, da bi branili pokončevanje mravljišč in nabiranje mravljinajajic.

Zato nasvetuje dr. Hamm, naj se prepove prodajanje mravljinajajic na trgih, vsaj je dokaj

druzih reči, ki se zaprtim ptičkom za hrano morejo dati. Prepovedal naj bi se pa tudi prav ostro ptičji lov, vsaj bi moralo vsakemu pametnemu človeku znano biti, da so ptiči kmetijstvu največji dobrotniki.

Se li more meriti čebelarstvo z nepremakljivim satovjem s čebelarstvom s premakljivim satovjem?

Na to vprašanje je v velikem zboru nemških avstrijskih čebelarjev v Vratislavi — kakor „Slov. Čeb.“ piše — odgovoril slavni dr. Dzierzon tako-le:

Nepremakljivo delovanje se ne more nikjer meriti s premakljivim, ampak povsod zaostaja. Še posebno pa že tam, kjer je le ena, če tudi dobra, pa kratka paša. O taki priliki mora biti panj močan, toraj je treba slabejšim pomagati ter jim sèm ter tje kak sat z zalego dodati. Kako pa pri nepremakljivem satovji? (To lahko velja tudi za našo dobro, pa kratko pašo o ajdovem cvetju v jeseni. — Vred.) Polno satovje je treba izprazniti po medmetalnici, da se čebelar ni treba muditi z izdelovanjem satovja, kako pa težavno je delo z nepremakljivim delovanjem? Dalje: blagó je pri premakljivem satovji lepše; lahko se tudi boljši méd (na pr. lipov, ričkov) od slabejšega loči, pri nepremakljivem delovanju gré vse vkup, marsikaj tudi nesnage vmes in blago je neokusno, slabeje ter nima prave cene.

Za njim se je oglasil drugi predsednik občnega zbora ter z umostavkom dokazal, da je pametniji čebelariti s premakljivim, kakor z nepremakljivim satovjem. Rekel je: „Se li dá z nepremakljivim satovjem tako lahko delati, kakor s premakljivim? Odgovor: Ne! Nam li vrže čebelarstvo s premakljivim satovjem toliko dobička, kakor čebelarstvo z nepremakljivim? Odgovor: Da! Tedaj kaj se prepiramo? Samó po sebi sledi, da moramo premakljivega delovanja se lotiti, če hočemo zaslužiti častno imé umnih čebelarjev.“ Poklonivši se, je rekel: „Mislim, da sem dokazal, kar sem dokazati hotel.“ Splošno ploskanje in „pravo“ mu je donelo po dvorani.

Kmetijski zgodovinski spomini vsega sveta vredjeni po mesecih.

Po „Oesterr. Landw. Wochenblatt.“

(Dalje.)

Meseca novembra.

- Dné Leta
4. 1864. Je umrl Leopold Grabner, eden najslavnejših gozdarjev Avstrijskih, kateremu so Avstrijski gozdarji stavili spominek v Mariabrunnu, kjer je učenik gozdarstva bil.
 5. 1768. So se za odvrnitev živinskih kug prepovedali sopašniki (gmajne) na Moravskem in v Avstrijski Šleziji; v 3 letih so se morali razdeliti in predelati v senožeti in v deteljšča. Le pašniki za ovce so bili od te prepovedi izvzeti.
 7. 1492. Je pri Ensisheimu v Alzaciji izpod neba padel 270 funtov težak ognjen kamen.
 7. 1747. Je umrl nemški kemik Marggraf, ki je iznašel sladkor (cuker) delati iz sladkorne pese.
 7. 1866. So gozdarsko učilišče v Mariabrunnu preuredili v gozdarsko akademijo.
 8. 1810. Je na Pruskem oklicana bila postava za posle.

Dné Leta

9. 1868. Je bil prvi shod kmetovalcev na Dunaji.
10. 1861. Je bila na Bavarskem prvič oklicana postava za zložbo zemljišč.
(Dalje prihodnjič.)

Naravoznanske stvari.

Tajnocvétke (kryptogami)

ob potu od Poženka na Šent-Ursko goro.

II.

Popisal Š. Robič.

Sieh! es leuchtet still und gross
Hohe Weisheit auch an jeder Pflanze:
Von dem königlichen Cedernkranze
Bis hinunter auf das nied're Moos.

Tako popeva nemški pesnik Tiedge v svoji lepi „Uraniji“. In zaisto! Deneš kak del lišaja ali pa mahú pod drobnogled (mikroskop), ki poveča stvar 500 do 800krat, odpre se tvojim očem v teh malih stvaricah, tako rekoč, nov, nepoznan svet, razodevaje ti modrost in vsegamogočnost Stvarnika v najobilnejši meri. Tù zagledaš mnogobrojno število različnih stanic, iz katerih je mično sestavljena cela rastlina.

Spremljeval si me v duhu, dragi čitatelj! od Poženka na Šent-Ursko goro, ogledovaje z menoj ob potu lične lišaje; a nazaj te hočem pa jaz, kazaje ti mahove, ki rastejo ob tem potu ali na tleh ali pa na raznih drevesih in kamenji. Tudi mahovi kakor lišaji spadajo v vrsto tajnocvetek.

Stopivši iz župnijskega poslopja imava takoj pod nogami „Barbula fallax“, ki tù na peščencu raste. Se pomakneva od todi do starega župnijskega poslopja, katero zdaj cerkovniku ter orglašu služi v stanovanje, vidiva obzidje vrta z raznimi mahovi čez in čez prepreženo. Nahaja se tu: „Barbula ruralis“, „Barb. tortuosa“, „Barb. unguiculata“. Nikar pa ne misli, da ima ime od kake Barbice, ne, ne, ampak „barbula“ je diminativ od latinske besede barba, to je, brada, tedaj bradica, in to zato, ker ima ustje plodne puščice precej dolgo, iz 32 tankih nitok zvito bradico. Poleg teh najdeva še ali v šopih ali pa v velikih blazinah: „Isothecium myurum“, ki ima imé od grške besede izos, to je, enak, in pa theke = pušica; potem „Anomodon rostratus“ (napačno sestavljeno ime iz anomos = nepravilno in pa odons = zob); „Anom. attenuatus“, „Anom. viticulosus“, „Rhodobrium roseum“ (iz rhodon = roža in pa brion = mah), eden najlepših mahóv, ki ga plodnega redko kdo dobi, podoben po svojih listkih zelenim zvezdicam; „Thuidium abietinum“ (imé po Thuji), „Thuid. tamariscinum“, „Hylacomium triguetrum“ (od hylacomos = logar ali gozdni prebivalec), „Hyloc. splendens“. Ti zadnji trije so neločljivi tovarši ob potu. Po tem „Climacium dendroides“ (iz klimax = gred in pa dendron = drevo) podoben malim zelenim drevescem, in pa „Fegatella conica“, ki ima svoje imé po laški besedi fegato = jetra, tedaj „pravi jetrenjak“, ki v precej velikih zelenih krpah v obzidnem podnožji plazeč se po tleh razrašča.

Stopaje dalje vidiva na levi strani pota pod grmovjem „Hypnum purum“ (hypnos = spanje), „Eurhynchium striatum“ (iz eu = dobro in pa rhynchos = kljun), „Mnium cuspidatum“ (mnion = jezerski mah); pri drevesih pa „Hypnum cupressiforme“, „Homalothecium sericeum“ (iz homalos = enak in pa